

Politik Bilim

Sanayide büyük ölçekli yatırım...

Aykut Göker

<http://www.inovasyon.org>; hagoker@ttmail.com

Sayın Güngör Uras'ın 3 Aralık 2009 tarihli Milliyet gazetesinde yayımlanan “*İzmit'teki Ford fabrikasından bu yana büyük ölçekli yatırım yapılamadı*” başlıklı yazısını okuduğumdan beri bu konu bir başka yönüyle hep aklımda...

Kimsenin hakkını yememek için belirteyim. Geçenlerde Tosyalı Holding'in Osmaniye'de işletmeye açtığı Yassı ve Yapısal Çelik Üretim Tesisi de, 1 milyar dolarlık yatırım tutarı, 2 milyon tonluk yıllık üretim ve 2000 dolayındaki istihdam kapasitesiyle büyük ölçekli bir tesis... Ama bu, Uras'ın parmak bastığı gerçeği değiştirmiyor. O gerçek şu: **Türkiye'de neredeyse on yıldır, büyük ölçekli sınaî üretim tesisi kurulmamıştı. Tosyalı'nınki bir ilkti; ama, görünürde bir başkası yok...**

Evet, sanayide büyük ölçekli yatırımlar, büyük ölçekli üretim tesisleri ekonominin itici gücünü oluşturur. Hele de ülke henüz sanayileşmemişse... Böyle tesisler olmadan sanayi olmaz, sanayileşme olmaz; sanayi üretimi ve sanayide istihdam artmaz. Dolayısıyla, ekonomik büyüme, toplumsal gelişme olmaz. Günümüzde, yalnızca küçük ve orta ölçekli sanayi işletmeleriyle belini doğrultabilmiş bir ülke var mı, ben bilmiyorum. Aslında küçük ve orta ölçeklilerin varlık nedeni de büyük ölçekli işletmelerdir. Örneğin, büyük ölçekli otomotiv ana sanayii olmadan genellikle orta ölçekli işletmelerden oluşan otomotiv yan sanayiinin ortaya çıkması düşünülemez.

Sanayide ARGE'yi sürükleyen de büyük ölçekli işletmelerdir. Büyük ölçekli sanayi işletmesi olmayan bir pazar ekonomisinde özel sektörün ne ARGE yeteneği ne de teknoloji gücünden söz edilebilir. Bunlar doğru; ama konunun ilk bakışta hemen göze çarpmayan önemli bir yönü daha var ki, benim ele almak istediğim o.

Lâfı uzatmadan söyleyeyim: Büyük sanayi yatırımlarından vazgeçen ya da bunu olurlarına bırakmış ülkelerde asıl kayıp mühendislik alanındaki aşınmadır. Çünkü, makina, elektronik, metalurji, kimya ve gıda mühendisliği başta olmak üzere pek çok mühendislik dalında istihdamı ağırlıklı olarak büyük işletmeler yaratır.

Daha da önemlisi, ‘sınaî araştırma ve deneysel geliştirme’, ‘tasarım geliştirme ve doğrulama’, ‘ürün ya da süreç geliştirme’ ve ‘teknoloji yönetimi’ gibi, üst düzeydeki mühendislik hizmetlerine olan talebi yaratan, büyük oranda bu tür işletmelerdir. Zâten mühendislik mesleğinin insanları da bu tür hizmetleri yerine getirsinler diye, yetiştirilir.

Denebilir ki, ülkemizde büyük ölçekli sanayi yatırımı yapılsa ne olur? Hem kuruluş aşamasında hem de işletmeye geçtikten sonra, teknoloji bütünüyle dışarıdan geliyorsa; ARGE ve tasarım geliştirme yabancı ortağın ya da lisans alınan yabancı firmanın gelişmiş ülkelerdeki ARGE birimlerinde yapılıyor ve işletmede ne zaman ciddî bir teknolojik sorun çıksa yabancı uzman getiriliyorsa; kısacası, bize kalan sâdece imalâtsa, bizim mühendisimiz ne yapacak; kendisini nasıl geliştirecek?

Doğru, ne yazık ki mevcut pek çok büyük işletmede bu sorun var. Mühendislerimiz meslekî yeterliliklerinin çok altında kalan düzeylerde çalıştırılabilir ve bunun sonunda da mesleklerine yabancılaşıyorlar. Ama hiç unutmayalım, ARGE ve tasarım hizmetlerini, kendi elemanlarının bu alanlardaki yeterliliğini kanıtlayarak, Türkiye'de kurulu tesise çekmek için çaba gösteren yerli yöneticiler, yerli yatırımcılar da var. Ülkede yabancı ortaklı olsun, olmasın büyük ölçekli yeni sanayi yatırımı olmaması bu imkân kapısını zorlama şansını bile bütünüyle ortadan kaldıracaktır.

Bu gidişin sonu, mühendislik alanındaki mevcut bilgi ve deneyim birikimimizin de kaybı anlamına gelir. Çağ '**bilgi çağı...**' Peki, mühendislik alanındaki mevcut bilgi ve deneyim birikimini bile kaybetme yolundaki bir ülke bu çağda geleceğine nasıl güvenle bakar?

Konuyla ilgili olarak uç veren daha pek çok sorun ve yanıtlanması gereken soru var. Onlar gelecek haftaya kaldı.

CBT. 26 Şubat 2010